

ISOBEL HADLEY-KAMPTZ:

Insiktsfullt om judisk makt

Antisemitism skiljer sig på ett sätt från nästan all annan rasism. Den hatade juden har alls inte samma egenskaper som andra hatade främlingar. Han är smart och inflytelserik och strävar efter att lägga det samhälle han lever i under sig och förgöra det. Det är en vanlig missuppfattning att antisemitismen skulle vara en logisk del av nazismens förakt för svaghet, men det är närmast tvärtom. Antisemiter kan därför heller inte nöja sig med att (som andra rasister) vilja "skicka hem de dit där de kommer ifrån" eller undvika rasblandning. Eftersom judarna är starka måste de förgöras helt – de kan inte underkuvas. Denna hotbild har en annan genomslagskraft än övrig rasism, särskilt hos intellektuella, eftersom rädsla för någon som

man tror är stark och ondskefull är en mycket starkare känsla än förakt för svagare.

Judisk makt

Just därför har det sedan andra världskriget, då antisemitismen diskrediterades, åtminstone i västvärlden, åtminstone för ett tag, varit tabu att tala om judisk makt. I USA har det varit mest påtagligt, där antisemitismflagg har rests så fort någon talat om judarnas stora inflytande i Hollywood, eller media, eller Wall Street. Nu är dessa påståenden sanna, vilket alla insatta vet, men det har inte spelat någon roll. Eftersom de tidigare användes som argument mot judar, har påståendena som sådana blivit stämplade som anti-judiska.

Titeln på JJ Goldbergs intelligenta analys av den amerikanska judiska

gemenskapens framväxt och makt, är medvetet provokativ. Den är heller inte helt passande, för även om boken handlar om judisk makt handlar den lika mycket om det amerikansk-judiska organiserade livet i allmänhet. Han belyser hur judarna organiserade sig när de kom till det nya landet och hur den amerikanska konstitutionen lade grunden för den amerikanska judendomens mångfacetterade karaktär. Den förbjuder nämligen den amerikanska staten att erkänna någon religiös myndighet alls, och det ledde inledningsvis till stor förvirring bland judarna. I Europa hade den religiösa ledningen förhandlat med staten för sina medlemmars räkning och ibland lyckats få bra avtal, ibland dåliga. Här hade alla judar lika stora rättigheter som andra medborgare, men staten ville inte veta av deras ledare. Det ledde till att en uppsjö olika judiska organisationer bildades, där ingen kunde anses företräda judarna, ur myndighetens synvinkel. Det gamla judiska skämtet om att finns det två

Inside the American Jewish Establishment, JJ Goldberg, Addison-Wesley, 1996.

judar finns det tre åsikter, fick här en konkret form. Det goda med detta var dock att frivilligorganisationerna blev en viktig och naturlig del av amerikansk judendom.

Lobbying en demokratisk rättighet

Förutom den specifikt judiska lobbyen behandlar boken också lobbying som fenomen. Långt ifrån svenska skräckscenarier, där de slemma kapitalisterna syns styra allt genom ännu slemmare lobbyister, handlar den om själva hantverket. Varför är just den judiska lobbyingorganisationen så stark, vad finns det för problem med systemet, varför är lobbying en oundgänglig demokratisk rättighet? Det sistnämnda skär sig grovt mot den svenska bilden, men är en vanlig åsikt i USA. Genom lobbying kan även minoritetsgrupper göra sina röster hörda, vanliga människor kan påverka sina politiker även mellan val tillfällena. Den även i Sverige hyllade medborgarrättsrörelsen på 50- och 60-talet var i mångt och mycket en lobbyingkampanj, till stor del finansierad av judiska bidrag. (Man kan förvisso inte se några entydiga etniska motiv, många judar som var aktiva då säger att de var det som amerikaner i första hand, inte som judar.)

Lobbying är dock inte helt oproblemiskt, vilket boken också visar. Den judiska lobbyen är stark genom att judar mer än andra etniska grupper är politiskt aktiva. De arbetar mer än andra ideellt med politik, de är mer beredda att delta i kampanjarbe-

te mot kandidater eller frågor de anser missgynnar dem, och de är mer beredda att ge pengar till politiska ändamål. Detta har en historisk förklaring i att judar har tjänat så mycket på viss politik och förlorat så ofantligt på annan, att de inte är beredda att ta chansen att låta fel politiker vinna. Och visst ger det dem ett övertag mot andra, mindre politiskt aktiva grupper. Ett annat problem som uppkommit på senare tid är att de största finansierarna i allt större grad vill styra vad lobbyorganisationerna tycker. När dessa var finansierade av mängder av små bidrag kunde de i större utsträckning själva välja väg – nu finns en risk att man inte vågar stöta sig med rika donatorer.

För den judiska lobbyen har detta inneburit att den, och därmed icke-judars bild av judarna, avlägsnat sig allt mer från vad vanliga judar tycker. I allmänhetens ögon har judarna, från att ha varit mycket liberala, blivit alltmer konservativa, och samtidigt allt mer religiösa. Goldberg visar att så är det inte. Judar röstar fortfarande övervägande demokratiskt och så lite som 10 procent av USAs judar är religiöst ortodoxa. Men de grupper som är ortodoxa respektive konservativa har tagit över som "judarnas röst". En liten grupp neokonservativa (denna rörelses ledande är mestadels judar: Irving Kristol, Norman Podhoretz m fl) har tagit det politiska initiativet inom den judiska gemenskapen, samtidigt som ortodoxa tagit befälet i religiösa frågor. Det påminner om hur det republikanska partiet

tagits som gisslan av en liten grupp kristna högmoralister, med mycket liten åsiktsgemenskap med vanliga republikanska väljare (även om skillnaden här är ännu större).

Goldbergs genomgång accepterar inte heller de självklara sanningarna att judar har makten i Hollywood, judar har makten i media etc. Visst, enskilda judar har stor makt inom underhållnings- och mediabranchen, men utnyttjar de den makten som judar? Han säger att det mycket sällan är så och att det är tydligt inom båda branscherna. Det finns många judar på film och TV i USA, de senaste åren har bara Seinfeldt-succén sporrat utvecklingen av en hel genre – vuxensitcom om judiska singlar som lever i storstad. Men vad visar det av judiskt liv? På vilket sätt är det i judarnas intresse?

Större förståelse för palestinerna

I nyhetsmedia syns ännu tydligare att det kan finnas ett stort antal judar inom en sektor utan att någon kollektiv etnisk makt finns. Det syns på t ex medias inställning till Israel. Den är ofta mycket kritisk och försöker förstå palestiniernas sida, oftare än vissa konservativa judiska organisationer tycker är lämpligt. Undersökningar visar att den judisk-ägda, judisk-styrda tidningen *New York Times* haft hårdare bevakning och större kritik av israeliska misstag och övergrepp sedan 1967 än konservativa icke-judiska tidningar som *Wall Street Journal*.

Goldbergs bok lever inte riktigt upp till sin titel, trots spektakulär statistik om hur många judiska röster som fälde eller tillsatte den eller den politikern eller hur mycket pengar judar samlar in. Hans genomgång visar att de judiska organisationerna trots allt mest sysslar med religiösa frågor, äldrevård, skolor och sociala

åtaganden. Mycket lite av alla de pengar som samlas in går till politiska kampanjer. En recensent föreslog att boken istället borde ha hetat "Avmystifieringen av den judiska makten", för det är vad den handlar om. Men lite provokation ökar intresset och intresse är denna bok definitivt värd, även i Sverige. Här kan

man läsa den som ett bevis på att icke-statliga frivilliga sammanslutningar verkligen behövs som motvikt till staten. Och att det inte behöver innebära att statsfientliga element undergräver dess legitimitet, utan att enskilda människor, även sådana som är för välfärdsstat, inte alltid tycker att den skall eller kan sköta allt.

MATS FÄLT:

Det danska medlöperiet

Joseph McCarthy gjorde anti-kommunismen en stor otjänst genom att ge den dåligt rykte. Den med tiden allt mer bisarre senatoren gav genom sina utfall och överdrifter sina motståndare möjlighet att slå tillbaka och ifrågasätta hela idén att det fanns ett hot som måste motarbetas.

Idag vet vi att Alger Hiss och makarna Rosenberg var spioner. Vi vet också att det fanns fler medlöpare och landsförrädare än ens de flesta högerpolitiker i väst gjort gällande. Det gällde inte bara den i detta avseende totalt hopplösa brittiska underrättelsetjänsten och hovförvaltningen.

Omfattningen av den kommunistiska

infiltrationen i vår egen del av världen är inte lika uppmärksam. (Vpk):s pinsamma kryperi inför östdiktaturena har granskats och Per Ahlmark och Andres Küng har påmint åtskilliga framträdande svenska debattörer om deras mindre smickrande förflutna som kommunistdiktaturens hejarklack. Styrkan i Mette Herborg och Per Michelsens *Stasi og Danmark* (Kay Holkenfeldt, 1996) är helhetsgreppet. Här handlar det inte bara om kommunisternas egna för syndelser eller om de ledande intellektuella.

När man som läsare följer de nära kontakterna mellan Stasi och andra representanter för diktaturen i Öst-

berlin och Danmark är det lätt att glömma att många av de händelser som skildras inte ens ligger tio år tillbaka i tiden. Till pjäsen hör också att DDR:s uppgift inför ett kommande storkrig i Europa var att, med eller utan insats av kärnvapen, ta sig an just Danmark. Lojaliteten hos öst-statsarméerna kunde ibland ifrågasättas, men i nationella folkarméns fall gäller nog att uppgiften skulle ha genomförts med tysk precision.

Det fanns ända till slutet gott om danskar som såg något värdefullt och positivt i den Östtyska polisstaten och värnade dess överlevnad. Mest talande är författarnas redogörelse för det vänsterliberala partiet Radikale Venstres samröre med kulissorganisationen Bondepartiet i DDR.

För den som träffat den jovialiske danske utrikesministern Niels Helveg

Stasi og Danmark, Mette Herborg och Per Michelsen, Kay Holkenfeldt, 1996.